

sabor (sinod), predsjedati mu, predlagati pitanja za vijećanje i proglašivati zaključke. Sabor je redovito zasjedao u stolnoj crkvi u Spljetu, ali bi se sastajao i u drugim gradovima. Na sabor dolazili su biskupi i opati samostanâ, a vijećalo se poglavito o nauci, moralu, stegi svećenstva i puka. Saborske zaključke potvrđivala bi sveta stolica u Rimu. Pokraj mnogobrojnoga svjetovnoga svećenstva bilo je u državi hrvatskoj i redovničkoga. U to je doba na Zapadu evropskom poznat samo jedan red, naime benediktinski. Još je knez Trpimir (oko 850.) podigao taki jedan samostan nedaleko svoga kneževskoga dvora pod Klisom, no docnije bilo je više njih: u Zadru (sv. Grizogona, sv. Marije), Belgradu (sv. Ivana Evangeliste), Trogiru (sv. Nikole), Spljetu (sv. Stjepana „pod borovima“) i u Solinu (sv. Petra). Samostanu stajao na čelu opat, ličnost veoma ugledna u državi hrvatskoj.

Vladar. Na čelu države hrvatske bio je do početka X. vijeka knez (dux)¹, a onda kralj (rex). Vrhovna vlast, naročito kraljevska, bijaše nasljedna, no prema prilikama mogla je ona prijeći i na kraljeva brata i njegova sina; ali kraj svega toga nije ni načelo izbora bilo isključeno, koje je dakako većma plod prevrata. Kralj se smatrao namjesnikom božje vlasti na zemlji (dei gratia), a prima je krunidbom, u to doba još eminentno crkvenim aktom. Kraljevski znakovi bijahu kruna, žezlo, zlatna jabuka i mač. Vladari hrvatski nijesu imali stalne prijestolnice, već su prebivali na raznim mjestima države po svojim dvorovima, tako u Ninu, Klisu, Biacima, Kninu, Belgradu i poglavito u Solinu. Pače oni bi često i putovali s mnogobrojnomo svojom pratnjom.

Dvorski časnici. Pratnju sačinjavahu dvorski časnici. U kneževsko doba bili su to župani, tako župan dvorski (palatinus iupanus), komornik (camerarius), peharnik (pincernarius), konjušnik (cavallarius), štitonoša (armiger) i buzdovanar (maceccha). U kraljevsko doba: tepči (comes curiae), comes postelnicus, comes vinotoc, comes scitnic (štitonoša), comes volar. Ded upravljao je prihodima dvorskoga gospodarstva (maior domus regiae u zapadnoj Evropi), a regalis curiae iudex dvorski je sudac, dakle zamjenik kraljev u pravosudnim poslovima. Ostali dvorski

¹ Hrvatske vladare prije kraljeva nazivati banovima, kako to čine neki historici, sasvim je pogriješno i u protivurječju ne samo s izrazima samim u izvorima, nego i sa smislom njihovim.